

Jongeren in kwetsbare positie in Twente

Wat weten we uit onderzoek en registraties

11 MAART 2021

Twentse belofte

De Twentse belofte is een gezamenlijke belofte van Twentse gemeenten en onderwijsinstellingen aan alle jongeren in Twente voor wie een diploma halen en baan vinden niet vanzelfsprekend is. Iedere jongere verdient een kans op een goede opleiding en een plek op de arbeidsmarkt die aansluit bij zijn of haar mogelijkheden en beperkingen.

Om een passende aanpak te kiezen om deze belofte waar te maken, is de expertise en ervaring van onderwijs en gemeenten een belangrijke bron. Daarnaast wordt ook gekeken naar cijfers en registraties. Kennispunt Twente en betrokkenen vanuit de Twentse Belofte pakken enkele keren per jaar een subthema 'bij de kop'. Met een wisselend groepje betrokkenen uit onderwijs en gemeenten geven we enkele keren per jaar duiding bij beschikbare cijfers en bieden we aanknopingspunten voor beleid en uitvoering.

Deze informatiebrief gaat specifiek over jongeren die een kwetsbare overstap maken. De belangrijkste bevindingen in deze informatiebrief:

- Per jaar maken in Twente rond de 2.000 jongeren een kwetsbare overstap.
- De grootste groep hiervan (37 procent) maakt de overstap van VMBO-BB naar MBO-2.
- Vier op de vijf jongeren in kwetsbare positie maken een overstap naar vervolgonderwijs. Eén op de vijf stroomt uit onderwijs. Deze directe uitstromers zijn met name VSO'ers met uitstroomprofiel arbeid of zorg en PRO-leerlingen.
- De grootste groep jongeren is 17 jaar op het moment van de kwetsbare overstap.
- Jongeren in kwetsbare positie zijn grotendeels een andere groep dan de voortijdig schoolverlaters die ook gemonitord en begeleid worden vanuit de Twentse belofte.
- De jongeren die vanuit praktijkonderwijs komen gaan veelal óf MBO-1 doen, of ze stoppen met school. Van de jongeren die MBO-1 gaan doen vallen er relatief weinig uit. Als ze na MBO-1 nog MBO-2 gaan doen is de uitval groter.
- De kwetsbare overstappers vanuit VMBO-BB maken meestal de overstap naar MBO-2. Na anderhalf jaar is ongeveer 1 op de 6 van de VMBO-BB-jongeren uitgevallen. De schooluitval is het eerste jaar na de overstap nog redelijk beperkt, maar neemt met name toe tijdens het tweede schooljaar na de overstap.
- De meeste VSO jongeren hebben een uitstroomprofiel arbeid of zorg. Deze groep stroomt ook grotendeels direct uit onderwijs. Toch stroomt een deel van hen (circa 1 op de 8) met succes door naar MBO-1.
- De VSO jongeren met uitstroomprofiel onderwijs stappen meestal over naar MBO-2. Toch verlaat van deze groep ruim een kwart direct onderwijs.
- Van de MBO-1 jongeren maakt ongeveer driekwart een kwetsbare overstap naar vervolgonderwijs. Een kwart verlaat direct het onderwijs. Van de jongeren die vervolgonderwijs gaan doen valt nog een aanzienlijk deel uit. Ook hier relatief het vaakst in het tweede jaar na de overstap, maar ook daarvoor. Na anderhalf jaar is de helft van de MBO1 leerlingen voortijdig schoolverlater.
- Ongeveer tweederde van de MBO2 leerlingen heeft eerder een kwetsbare overstap gemaakt. Deze kwetsbare overstappers op het MBO2 vallen iets minder vaak uit dan MBO2 leerlingen die geen kwetsbare overstap maakten.

Vanuit de stuurgroep Twentse belofte is naar aanleiding hiervan besloten om gericht te kijken naar:

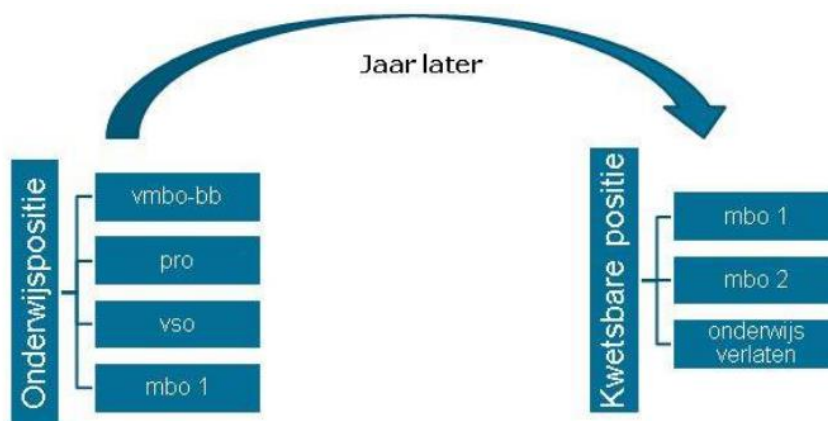
- schooluitval bij leerlingen op MBO niveau 2, tweede jaar;
- leerlingen die vanuit VSO met een uitstroomprofiel onderwijs die uiteindelijk toch de stap naar vervolgonderwijs niet zetten.
- hoe terugleiden van VMBO BB na uitval beter kan.

Definitie Jongeren in kwetsbare positie

Met jongeren in kwetsbare positie (jikip) wordt in dit verband een zeer specifieke doelgroep aangeduid. Het betreft jongeren tot en met 22 jaar die vanuit een specifieke onderwijspositie overstappen naar MBO-1 (entreeopleiding), MBO-2 of het onderwijs verlaten. Vanuit het onderwijs is het belangrijk te voorkomen dat de kwetsbare overstappers naar MBO-1 of MBO-2 uitvallen. Vanuit gemeenten/ rmc is het belangrijk om ervoor te zorgen dat de jongeren die het onderwijs verlaten een passende arbeidsplek of dagbestedingsplek vinden.

Figuur 1

Schematisch overzicht van Jongeren in kwetsbare positie (bron: onderwijs in cijfers)

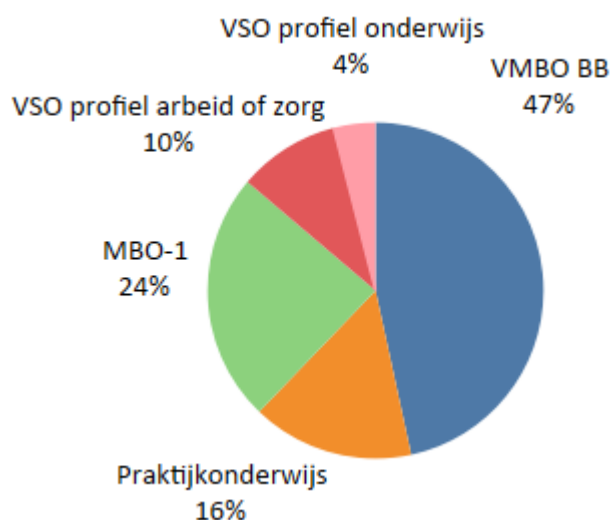

Kenmerken Jongeren in Kwetsbare Positie

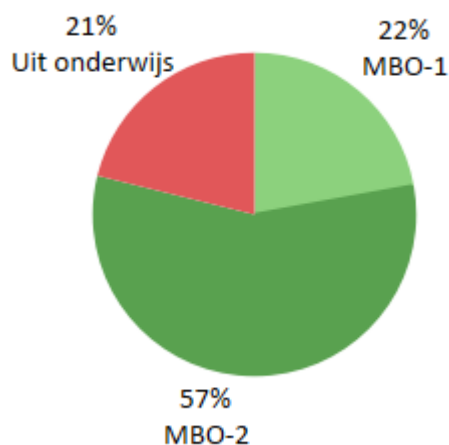
Van de groep van ruim 2.000 jongeren die in september 2019 een kwetsbare overstap maakten, kwam iets minder dan de helft van een vmbo opleiding basisberoepsgerichte leerweg. Nog eens een kleine kwart maakte een overstap vanaf MBO1. De resterende drie op de tien jongeren komt van praktijkonderwijs of speciaal onderwijs.

Na de overstap zit de grootste groep (57 procent) op een MBO2 opleiding. Ruim één op de vijf volgt een MBO1 opleiding en eveneens ruim een op de vijf stroomt uit onderwijs (figuur 2a en 2b).

Figuur 2a Onderwijspositie Jikp voor de kwetsbare overstap, schooljaar 2018/2019, n=2002

Figuur 2b Situatie Jikp na de kwetsbare overstap, schooljaar 2019/2020, n=2002

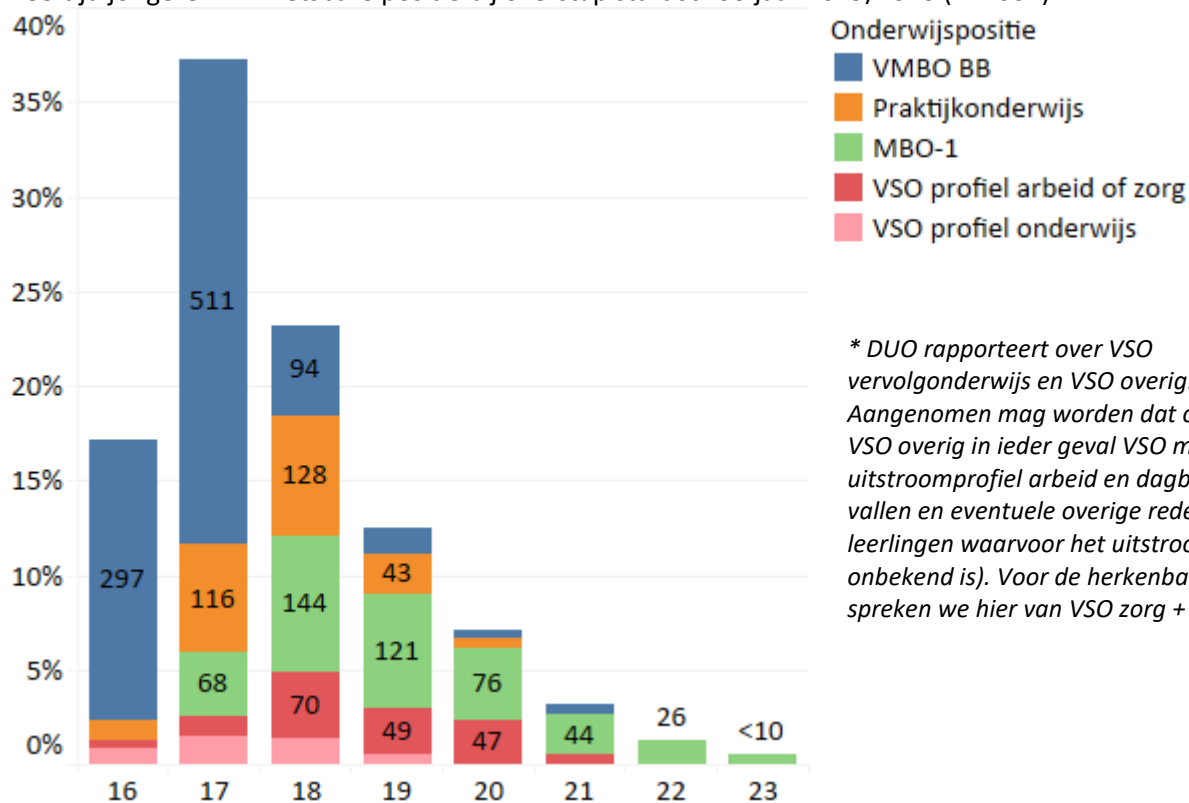

* DUO rapporteert over VSO vervolgonderwijs en VSO overig. Aangenomen mag worden dat onder VSO overig in ieder geval VSO met uitstroomprofiel arbeid en dagbesteding vallen en eventuele overige redenen (bijv leerlingen waarvoor het uitstroomprofiel onbekend is). Voor de herkenbaarheid spreken we hier van VSO zorg + arbeid.

De meeste jongeren (54 procent) zijn jonger dan 18 jaar als ze de kwetsbare overstap maken. Vooral de jongeren vanuit het vmbo zijn relatief jong. De meeste jongeren die uitstromen vanuit VSO met een uitstroomprofiel arbeid of zorg zijn bij de overstap 18 jaar of ouder.

Figuur 3

Leeftijd jongeren in kwetsbare positie bij overstap start schooljaar 2019/2020 (n=2002)

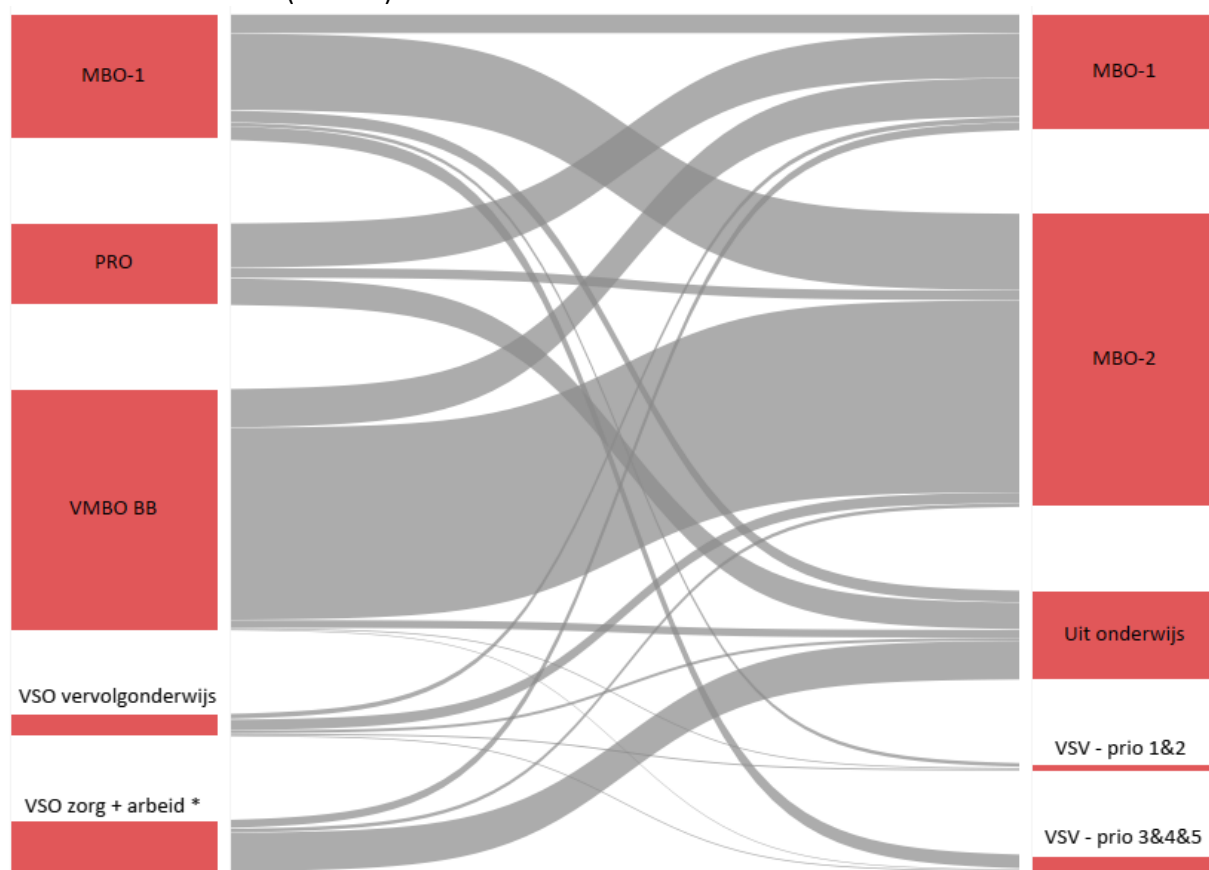
* DUO rapporteert over VSO vervolgonderwijs en VSO overig. Aangenomen mag worden dat onder VSO overig in ieder geval VSO met uitstroomprofiel arbeid en dagbesteding vallen en eventuele overige redenen (bijv leerlingen waarvoor het uitstroomprofiel onbekend is). Voor de herkenbaarheid spreken we hier van VSO zorg + arbeid.

Inzoomen op de kwetsbare overstap

Van de totale groep van ruim twee duizend jongeren in kwetsbare positie maakt de grootste groep (37 procent) de overstap van vmbo basisberoepsgerichte leerweg naar een mbo 2 opleiding (figuur 4). De daarna volgende grootste stroom is die van mbo1 leerlingen die naar mbo2 doorstromen (15 procent). Uit onderwijs stromen met name leerlingen vanuit het VSO met een uitstroomprofiel arbeid of zorg en leerlingen van het praktijkonderwijs. Leerlingen die uitstromen uit onderwijs vanuit VSO arbeid of zorg of vanuit praktijkonderwijs worden niet gezien als 'voortijdig schoolverlaters'. Leerlingen die uitstromen vanuit VSO vervolgonderwijs, MBO1 of VMBO krijgen dit label wel. Het aandeel voortijdig schoolverlaters is relatief klein. Meestal komen zij vanaf de mbo1 opleiding en hebben zij werk of een uitkering (prioriteit 3, 4 of 5).

Figuur 4

Stroomdiagram jongeren in kwetsbare positie die in 2019 overstap maakten naar onderwijspositie in 2018 en situatie in 2019 (n=2002)

Onderwijspositie okt 2018

Situatie okt 2019

* DUO rapporteert over VSO vervolgonderwijs en VSO overig. Aangenomen mag worden dat onder VSO overig in ieder geval VSO met uitstroomprofiel arbeid en dagbesteding vallen en eventuele overige redenen (bij leerlingen waarvoor het uitstroomprofiel onbekend is). Voor de herkenbaarheid spreken we hier van VSO zorg + arbeid.

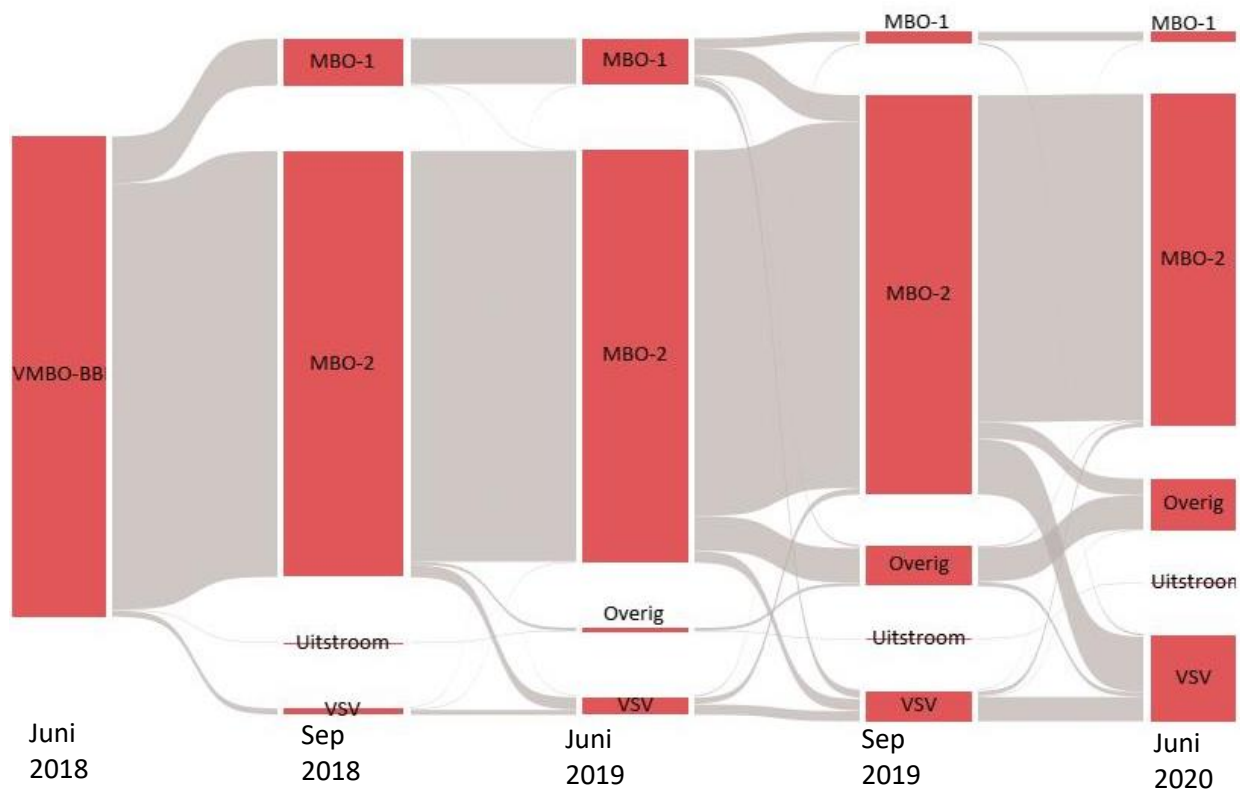
Een kwetsbare overstap en de langere termijn

Hoe is het nu met de jongeren die nog een jaar eerder een kwetsbare overstap maakten? In 2018 maakten 1.820 jongeren een kwetsbare overstap. Figuur 5a t/m 5d laten zien hoe de loopbaan van

kwetsbare overstappers in de zomer van 2018 is uitgevallen op school. Dit is ongeveer 1 op de 6 jongeren. De schooluitval is het eerste jaar na de overstap nog redelijk beperkt, maar neemt toe tijdens het tweede schooljaar na de overstap. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat veel van de VMBO-jongeren tijdens de overstap nog 16 of 17 jaar zijn en daarmee nog kwalificatieplichting. Voor de jongeren die in het tweede schooljaar na de overstap 18 jaar worden, geldt de kwalificatieplicht niet meer. Verder valt op dat van de jongeren die uit zijn gevallen op school, maar weinig jongeren een half jaar later weer terug zijn in de schoolbanken.

Figuur 5b

Stroomdiagram van de loopbaan van VMBO-BB-jongeren die in 2018 een kwetsbare overstap maakte en de periode van ruim anderhalf jaar daarna (n=788).

Overstappen vanuit Voortgezet Speciaal Onderwijs

Jongeren die uitstromen vanuit Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) kunnen drie uitstroomprofielen krijgen: onderwijs, arbeid of zorg. In 2018 maakten 83 jongeren met uitstroomprofiel onderwijs een kwetsbare overstap en 205 jongeren met uitstroomprofiel arbeid of zorg. Als we naar de kwetsbare uitstromers vanuit VSO als totaal kijken dan stroomt de grootste groep na het voortgezet speciaal onderwijs uit onderwijs richting een arbeids- of zorgplek. Dit geldt voor het grootste deel van de groep met een uitstroomprofiel zorg of arbeid. En deze groep blijft ook buiten onderwijs in de anderhalf jaar daarna.

Toch stromen niet alle kwetsbare overstappers met uitstroomprofiel arbeid of zorg direct uit onderwijs. Figuur 5c laat zien dat ruim één op de acht van deze jongeren doorstroomt naar MBO-1.

Van de kwetsbare overstappers met een profiel vervolgonderwijs stroomt de grootste groep (61 procent) door naar MBO-2. Daarnaast stromen enkele leerlingen (8 procent) door naar MBO-1. De resterende kwetsbare overstappers met een uitstroomprofiel onderwijs worden direct na de overstap al schooluitvallers. Dit is ruim een kwart van de totale groep.

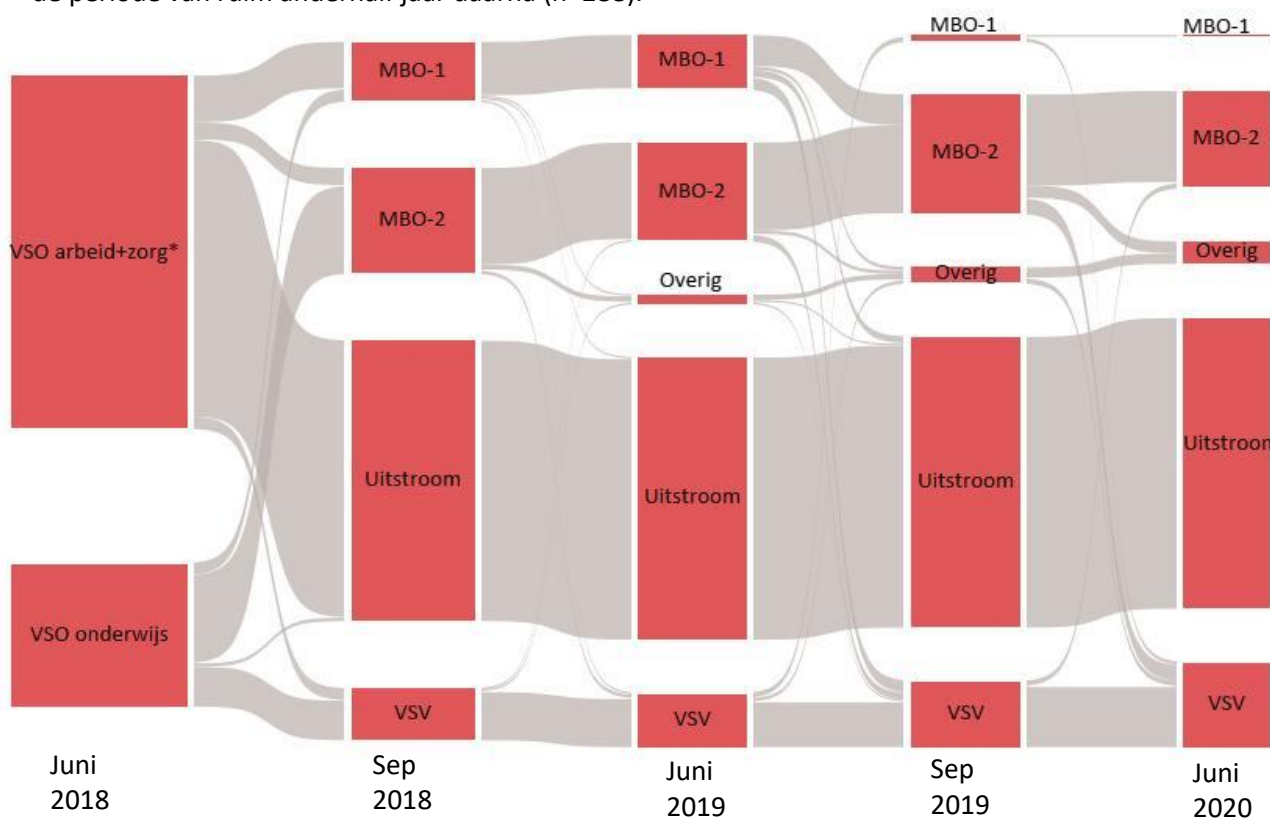
Van de groep VSO'ers die MBO-1 gaat doen zijn er een half jaar later relatief weinig uitvallers. Bij de start van het tweede schooljaar na de kwetsbare overstap zijn er van de 34 jongeren die in september 2018 startten met MBO-1 iets meer dan de helft (18) doorgestroomd naar een MBO-2 opleiding. De resterende jongeren zijn uit onderwijs gestroomd of volgen een andere opleiding dan MBO-1 of MBO-2 (overig).

Van de jongeren die direct vanuit VSO de overstap naar MBO-2 hebben gemaakt zijn in het eerste jaar slechts enkele jongeren uitgevallen. In het tweede schooljaar na de overstap is de uitval iets groter.

Al met al is van de totale groep kwetsbare overstappers vanuit VSO na ruim anderhalf jaar driekwart uitgestroomd uit onderwijs. Nog eens vijf procent is uit beeld omdat ze een andere opleiding dan MBO1 of MBO2 zijn gaan volgen. De resterende 20 procent zit op school voor een MBO-2 of in een uitzonderingsgeval een MBO-1 opleiding. Van deze 57 leerlingen zijn er 35 met uitstroomprofiel onderwijs en 22 met een overig uitstroomprofiel.

Figuur 5c

Stroomdiagram van de loopbaan van VSO-jongeren die in 2018 een kwetsbare overstap maakte en de periode van ruim anderhalf jaar daarna (n=288).

* DUO rapporteert over VSO vervolgonderwijs en VSO overig. Aangenomen mag worden dat onder VSO overig in ieder geval VSO met uitstroomprofiel arbeid en dagbesteding vallen en eventuele overige redenen (bijv leerlingen waarvoor het uitstroomprofiel onbekend is). Voor de herkenbaarheid spreken we hier van VSO zorg + arbeid.

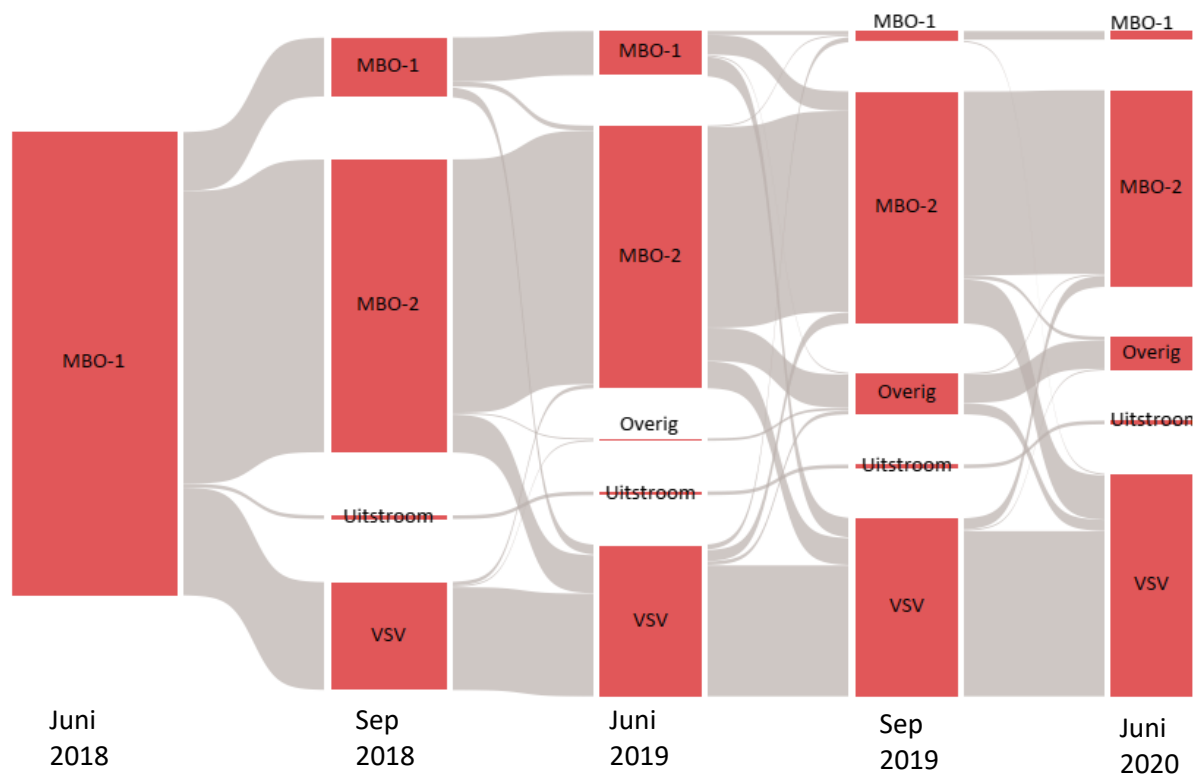
Overstappen van MBO-1

In 2018 maakten 378 jongeren een kwetsbare overstap vanuit een MBO-1 opleiding. De grootste groep, iets minder dan twee derde, maakte de overstap van MBO-1 naar MBO-2. Daarnaast bleef ongeveer een op de acht jongeren een MBO-1 opleiding doen en de resterende kwart stroomde uit onderwijs. Ruim anderhalf jaar na de overstap is bijna de helft uit onderwijs gestroomd. Een

aanzienlijk deel is toch op enig moment uitgevallen. De uitval is verhoudingsgewijs ook hier het grootst in het tweede schooljaar na de overstap, maar ook tussen de andere peilmomenten valt circa één op de tien MBO-2 leerlingen uit.

Figuur 5d

Stroomdiagram van de loopbaan van MBO-1-jongeren die in 2018 een kwetsbare overstap maakte en de periode van ruim anderhalf jaar daarna (n=378).

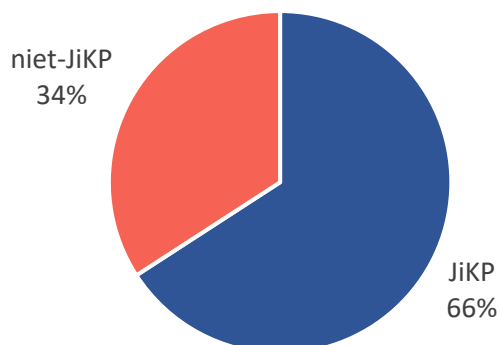

Jongeren in kwetsbare positie versus reguliere overstappers

Vrijwel alle jongeren die een MBO-1 opleiding volgen en onder de 23 jaar zijn, worden gezien als jongeren in kwetsbare positie. Van de jongeren die een MBO-2 opleiding volgen, valt niet iedereen onder de groep 'jongeren in kwetsbare positie'. Denk bijvoorbeeld aan jongeren die vanaf een VMBO kaderberoepsgerichte leerweg doorstromen naar MBO-2. Van alle jongeren in Twente die op 1 oktober 2019 een MBO-2 opleiding volgden, had twee derde in de zomer van 2018 of de zomer van 2019 een kwetsbare overstap gemaakt (figuur 6).

Figuur 6

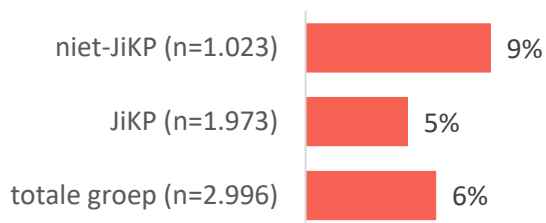
Aandeel van MBO-2-leerlingpopulatie op 1 oktober 2019 dat wel of niet een kwetsbare overstap heeft gemaakt in 2018 of 2019 (n=2.996)

Van de totale groep jongeren die op 1 oktober 2019 een MBO-2-opleiding volgde, staat op 1 juni 2020 6 procent als schooluitvaller op de lijst. Naar verhouding is dit aandeel iets kleiner onder jongeren die een kwetsbare overstap maakten. Deze uitkomst is opvallend en precies omgekeerd aan de verwachting van professionals. Overigens is dit een situatie voor 1 jaar bekeken en kan het een uitzonderlijk jaar zijn.

Figuur 7

Aandeel van MBO-2-leerlingpopulatie op 1 oktober 2019 die op 1 juni 2020 als schooluitvaller te boek staat, uitgesplitst naar wel of niet een JiKP'er in 2018 of 2019

Bronnen

- Duo: JiKP rapportages Twente voor de jaren 2018, 2019 en 2020.
- Duo: C-bestand juni 2020 Twente met onderwijshistorie van Twentse jongeren van 4 tot en met 22 jaar die in juni 2020 woonachtig zijn in Twente
- Inlichtingenbureau: rapportages van voortijdig schoolverlaters waarin DUO informatie over voortijdig schoolverlaters is gekoppeld aan data van UWV over werk en uitkering (2018-2020).

Om eventuele herleidbaarheid tot individuele personen uit te sluiten wordt in deze uitgave niet gerapporteerd over aantallen onder de 10. Daar waar in een figuur of tabel wel een aantal kleiner dan 10 tevoorschijn dreigt te komen, hebben we dit aantal afgerond naar 10 en dit gelabeld met 'kleiner dan 10'.

Colofon

Dit informatieblad is een uitgave van de Twentse Belofte en Kennispunt Twente

Kennispunt
Twente

Twentse
Belofte

Kennispunt Twente is een overheidsgerelateerd onderzoeksbureau zonder winstoogmerk. Ze is als gast ondergebracht bij Regio Twente, als herkenbare onafhankelijke eenheid met een eigen identiteit, aansturing en begroting. We verbinden ons als lid van de landelijke Vereniging voor Statistiek en Onderzoek (VSO) aan de landelijke gedragscode voor onderzoeksbureaus. Deze gedragscode is vastgelegd bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Kennispunt Twente biedt beleidsonderzoek en informatie- en datavoorziening voor de gehele regio Twente. Daarmee wil Kennispunt Twente de kennispositie van de Twentse gemeenten en Regio Twente versterken.

Voor mee informatie neem contact op met:

Astrid Scholtens, a.scholtens@hengelo.nl

Lonneke Bruin, l.bruin@kennispunttwente.nl